

Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas darbība

Nodaļas sastāvs

Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa (HSZN) apvieno 24 dažādu nozaru zinātniekus. 2023. gada sākumā nodaļā ir 41 īstenais loceklis, 42 goda locekļi, 32 ārzemju locekļi un 37 korespondētājlocekļi. Nodaļai piederīgi 32 goda doktori. Kopumā ar nodaļas darbu saistīti 184 zinātnieki.

2022. gada vēlēšanās HSZN sastāvu papildināja četri korespondētājlocekļi, viens goda loceklis, divi ārzemju locekļi, savukārt viens korespondētājloceklis tika ievēlēts par īsteno locekli.

Gada laikā miruši astoņi nodaļas zinātnieki.

HSZN darbība nodaļas stratēģisko mērķu īstenošanā

Nodaļa neatlaidīgi turpināja īstenot savus stratēģiskos mērķus: novēroja un sekmēja līdzvērtīgu humanitāro un sociālo zinātņu nozaru attīstību un iesaisti LZA darbībā; organizēja pasākumus zinātnes sasniegumu popularizēšanai un zināšanu apmaiņai; stiprināja LZA un Latvijas zinātnieku identitāti un godināja izcilākos zinātniekus; meklēja sadarbības iespējas ar jaunajiem zinātniekiem; godināja gada labākās publikācijas un sasniegumus; uzlaboja HSZN darbības atspoguļojumu interneta vietnē. Nodaļas priekšsēdētājs turpināja veiksmīgi sadarboties ar valsts institūcijām un veica pieprasītās ekspertīzes humanitāro un sociālo zinātņu jomā, darbojās starptautiskā līmenī.

Nodaļas padome aktīvi darbojās un gada laikā sarīkoja vairākas sēdes, kurās izskatīja svarīgus jautājumus un pieņēma lēmumus.

Nodaļas vadība turpināja un pilnveidoja elektronisko saziņu, organizēja sēdes tiešsaistē, kā arī balsojumus ar e-pastu starpniecību.

HSZN darbība LZA stratēģisko mērķu formulēšanā un īstenošanā

HSZN atsaucīgi piedalījās Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) organizētajā LZA darbības izvērtēšanas procesā, sniedza pieprasīto informāciju, gatavoja priekšlikumus LZA darbības uzlabošanai.

Nodaļas pasākumi

LZA un HSZN sēdes

Saskaņā ar nodaļas plānu 2022. gadā regulāri notika HSZN iepļānotās sēdes, kā arī ārpuskārtas sēdes: 27. janvārī, 24. februārī, 31. martā, 28. aprīlī, 29. septembrī, 20. oktobrī, 27. oktobrī, 31. oktobrī.

Savukārt 16. decembrī notika nodaļas padomes sēde.

Gada pirmajā pusē nodaļas sēdēs dalībnieki uzklauzīja Latvijas zinātnes sasniegumu konkursā iesniegto labāko darbu autoru ziņojumus, bet rudens sēdēs – jauno LZA locekļu kandidātu ziņojumus. Sēžu darba kārtībā bija iekļauti arī aktuāli sabiedriski politiskie jautājumi, HSZ attīstības jautājumi un iepazīstinoši ziņojumi par organizācijām, zinātnieku grupām un zinātniekiem, kas Latvijā darbojas HSZ jomā.

27. janvārī notika tiešsaistes sēde, kuru iesāka nodaļas priekšsēdētājs Guntis Zemītis ar ziņojumu par nodaļas darbu 2021. gadā. Sēdes turpinājumā tās dalībnieki sniedza ierosinājumus nodaļas 2022. gada darba plānam un pasākumiem ārpus tā. Sēdes noslēgumā māksliniece K. Paronjanca iepazīstināja nodaļas locekļus ar LZA izstāžu zālēs izvietoto izstādi “Urbānā filozofija”, tās koncepciju un tapšanas procesu.

24. februāra sēdē tika prezentēti LZA konkursa “Par labākajiem zinātnes sasniegumiem Latvijā 2021. gadā” uzvarējušie darbi. Par monogrāfiju “Latvijas arheoloģijas rokasgrāmata” ziņoja viena no tās autorēm *Dr.hist.* Gunita Zariņa. *Dr.phil.* Māris Kūlis iepazīstināja ar savu monogrāfiju “*Finis veritatis? Par patiesību un meliem*”. Par zinātnisko katalogu “*Catalogue of the Riga Jesuit College Book Collection (1583–1621): history and reconstruction of the collection* (Rīgas jezuītu kolēģijas grāmatu krājuma (1583–1621) katalogs: krājuma vēsture un rekonstrukcija)” ziņoja *Mg.* Dagnija Baltiņa, *Mg.philol.* Laura Kreigere–Liepiņa un *Mg.theol.* Reinis Norkārklis. Sēdes noslēgumā apstiprināja nodaļas 2022. gada darba plānu.

31. marta sēdē prezentēja LZA konkursa “Par labākajiem zinātnes sasniegumiem Latvijā 2021. gadā” atziņības rakstus saņēmušos darbus. LZA īstenā locekle *Dr.habil.oec.* Inna Šteinbuka ziņoja par monogrāfiju “Latvijas tautsaimniecība pandēmijas ēnā un pēckrīzes izrāviena iespējas”. *Dr.philol.* Agnese Dubova iepazīstināja ar pētījumu “Zinātnes valoda”. *Mg.philol.* Ilze Lokmane un *Dr.philol.* Andra Kalnača informēja par monogrāfiju “*LATVIAN GRAMMAR*”.

28. aprīlī notika tematiskā sēde – Latvijas Republikas (LR) neatkarības atjaunošanas 32. gadadienu sagaidot. Sēdē ar ziņojumu “Satversmei 100” uzstājās *Dr.iur.* Ringolds Balodis. Savukārt LZA goda locekle Kārīna Pēterone iepazīstināja ar monogrāfiju “Valstsvīrs. Anatolijs Gorbunovs”.

26. maijā notika sēde “Latviešu valoda. Jāņa Endzelīna 150. dzimšanas dienu gaidot”, kurā *Dr.philol.* Sarma Kļaviņa uzstājās ar ziņojumu “Jāņa Endzelīna devums pasaules zinātnē un savai tautai”. *Dr.philol.* Sanda Rapa un *Mg.philol.* Anete Ozola iepazīstināja klātesošos ar ziņojumu “Apvidvārdu talka, veltīta Jāņa Endzelīna 150. dzimšanas dienai, un citas ar to saistītas aktualitātes”.

2. jūnijā notika HSNZ izbraukuma sēde, kas tika organizēta sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku (LNB). Sēdes sākumā LNB Speciālo krājumu departamenta direktore Dagnija Baltiņa informēja par programmu “Latviešu grāmatai 500”. Pēc tam sēdes dalībnieki tika aicināti apmeklēt izstādi “Modināšana. Stāsts par hernhūtiešiem”, ar kuras saturu un būtību klātesošos iepazīstināja LNB vadošais pētnieks LZA korespondētājloceklis *Dr.philol.* Pauls Daija. Sēdes otrajā daļā notika diskusija par LNB sadarbību ar LZA HSNZ latviešu grāmatas piecsimtgadei zīmē.

Abas puses bija vienprātis, ka sadarbībai nākotnē jābūt vēl ciešākai un LZA HSNZ izbraukuma sēdēm LNB jāklūst par tradīciju.

Sēdes dalībnieki atzina, ka tādi lieli kultūrvēsturiski notikumi kā latviešu grāmatas piecsimtgade paver iespējas dažādu projektu realizācijai un kopīgi pasākumi apvieno dažādu zinātņu nozaru pārstāvjus, dodot iespēju apmainīties ar idejām par turpmāku sadarbību. Abas puses apliecināja, ka gan LZA, gan LNB ir kopēja misija – veicināt sabiedrības informētību un izpratni par Latvijas kultūras mantojuma nozīmīgumu un tā izpēti nepieciešamību.

29. septembrī Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāta zālē notika HSNZ sēde, kurā nodaļas locekļi uzklāstāja īstenās locekles kandidātes *Dr.art.* Kristiānas Ābeles, kā arī korespondētājlocekļu kandidātu *Dr.oec.* Kārļa Ketnera un *Dr.oec.* Agitas Līviņas ziņojumus. Ņemot vērā, ka sēdē nepiedalījās pietiekams nodaļas locekļu skaits un pietrūka kvoruma, klātesošie vienojās balsot ar e-pastu starpniecību par LZA locekļu kandidātu izvirzīšanu, kad būs uzklāstīti visi kandidāti.

Nodaļas priekšsēdētājs Guntis Zemītis ziņoja par pieteikto goda doktora kandidātu *Dr. Josephu Menakeru*, par kura izvirzīšanu arī nolemts balsot attālināti, dodot iespēju visiem nodaļas locekļiem iepazīties ar pieteikuma dokumentiem.

Sēdes noslēgumā LZA korespondētājlocekle Kristiāna Ābele lūdza LZA goda locekli Arnoldu Klotiņu iepazīstināt ar viņa jauno monogrāfiju "Mūzika bēgļu gaitās. Latviešu mūzikas dzīve un jaunrade pēckara Eiropā 1944-1951".

20. oktobrī notika ārpuskārtas attālinātā sēde, kurā uzstājās LZA korespondētājlocekles kandidāte Rīgas Stradiņa universitātes profesore *Dr.sc.soc.* Anda Rožukalne.

27. oktobrī LZA Senāta zālē notika sēde, kurā tika uzklausīti divi korespondētājlocekļu kandidāti:

Jānis Buholcs – *Dr.sc.comm.* (2013). Vidzemes Augstskolas asociētais profesors. Izvirza Vidzemes Augstskolas Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūta dome.

Agnese Dāvidsone – *PhD* (2017). Vidzemes Augstskolas rektore, Vidzemes Augstskolas Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūta pētniece. Izvirza Vidzemes Augstskolas Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūta dome.

31. oktobrī notika otrā ārpuskārtas sēde, kurā tika uzklausīti ārzemju locekļu kandidāti:

Andrii Rukkas – *PhD* vēsturē (1998). Kijevas Tarasa Ševčenko Nacionālās Universitātes asociētais profesors. Izvirza LZA īstenais loceklis Ēriks Jākobsons;

Nikolai (Niko) Javakhishvili – *Dr.habil.hist.* (2003). Vēstures un etnoloģijas institūta vadošais pētnieks, Tbilisi Ivana Javakhišvili Valsts Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes asociētais profesors. Izvirza LZA īstenie locekļi Baiba Rivža un Ojārs Spārītis;

un korespondētājlocekļa kandidāts arheoloģijā:

Valdis Bērziņš – *PhD* (2009). Latvijas Universitātes (LU) Latvijas vēstures institūta vadošais pētnieks. Izvirza LU Latvijas vēstures institūts.

16. decembrī notika HSNZ padomes sēde, kura tika izvērtēti LZA konkursam "Zinātnes sasniegumi 2022" Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļā iesniegtie 22 darbi. Padome nolēma virzīt šādus darbus zinātnes sasniegumu un LZA prezidenta *Atzinības raksta* nominācijai, izvērtējot šādu ranžējumu:

1. Pauls Daija, Benedikts Kalnačs (eds.) "*A New History of Latvian Literature. The Long Nineteenth Century*"; Berlin: Peter Lang AG, 2022. 280. lpp.

2. Ēriks Jēkabsons. "Latviešu virsnieki Krievijas impērijas armijā. 19. gadsimta otrā puse – 1914. gads"; Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022. 544 lpp.

3. Andris Hiršs. "Persona un personālisms: pārdzīvojot ideālisma sabrukumu. Latviešu pirmā filosofa Jēkaba Oša dzīve un darbi"; Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022. 572 lpp.

4. Kristiāna Ābele. Monogrāfija „Voldemārs Zeltiņš”. Rīga: Neputns, 2021 [decembris]. 360 lpp.; Kristiāna Ābele. Monogrāfisks apcerējums „Ainava ar gleznotāju” grāmatā „Purvītis”. Sast. L. Slava. Rīga: Neputns, 2022. 385.–529. lpp.;

5. Raivis Bičevskis "Sabiedrība bez pasaules"; Rīga: Latvijas Universitāte, 2022. 568 lpp.

6. Arnolds Klotiņš "Mūzika bēgļu gaitās: Latviešu mūzikas dzīve un jaunrade pēckara Eiropā 1944–1951" Rīga: LU LFMI, 2022);

7. "Kultūras mantojuma kopienas: prakses, attīstība un izaicinājumi". Rūtas Muktupāvelas, Andas Laķes un Baibas Tjarves zinātniskajā redakcijā. Rīga: Latvijas Kultūras akadēmija, izd. Jāņa Rozes apgāds, 2022 477.lpp.;

8. Katrīnas Teivānes monogrāfiskais albums "Laikmets un fotogrāfija: Roberts Johansons"; Rīga: Neputns, 2022. 366 lpp.

20. decembrī Latvijas Zinātņu akadēmijā tika pasniegti diplomi 2022. gada rudenī ievēlētajiem jaunajiem LZA locekļiem.

LZA īstenās locekles diplomu saņēma HSZN locekle *Dr.art.* Kristiāna Ābele – Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūta direktore, vadošā pētniece.

Korespondētājlocekļu diplomus saņēma HSZN locekļi:

PhD Valdis Bērziņš – Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta vadošais pētnieks,

PhD Agnese Dāvidsone – Vidzemes augstskolas rektore, asociētā profesore, vadošā pētniece,

Dr.oec. Kārlis Ketners – Latvijas Republikas (LR) Finanšu ministrijas Budžeta attīstības politikas departamenta direktors, Rīgas Stradiņa universitātes valdes loceklis,

Dr.sc.soc. Anda Rožukalne – Rīgas Stradiņa universitātes profesore, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds.

Diploms tika pasniegts arī LZA goda loceklim Jānim Vanagam – LELB Rīgas un Latvijas arhibīskapam, kurš noslēdza pasākumu ar svinīgu uzrunu un Ziemassvētku vēlējumiem klātesošajiem.

Diplomi nosūtīti arī jaunievēlētajiem HSZN ārzemju locekļiem *Dr.hist.* Nikolajam Džavahišvili (*Nikolai (Niko) Javakhishvili*) – Ivana Javakhišvili vārdā nosauktās Tbilisi Valsts Universitātes Gruzijas vēstures institūta asociētajam profesoram, un *PhD* Andrijam Rukas (*Andrii Rukkas*) – Kijivas Tarasa Ševčenko Nacionālās Universitātes asociētajam profesoram.

Vārdbalvu komisijas sēdes

20. decembrī notika divas vārdbalvu komisiju sēdes. Zentas Mauriņas vārdbalvas komisija nolēma piešķirt vārdbalvu Madaras Stādes darbam "*Etniskās un nacionālās gastroidentitātes romānu sērija "Mēs. Latvija, XX gadsimts"*", savukārt Līgas Romānes-Kalniņas darbam "*Nacionālās identitātes veidošana un atspoguļojums Baltijas valstu prezidentu runās - korpusā balstīta kritiskā diskursa analīze*" piešķirt Jauno zinātnieku balvu.

Viļa Plūdoņa vārdbalvas komisija nolēma vārdbalvu piešķirt *Dr.h.c.philol.* Ilgonim Bērsonam (Latvijas Universitāte) par ilggadējiem nopelniem latviešu literatūras pētniecībā: par drosmīgu un pastāvīgu latviešu kultūras mantojuma aktualizēšanu, dibinot un vadot ikgadējo literatūras vēstures un kritikas krājumu "Varavīksne" (1967-1779), par latviešu rakstniecības totalitārisma apstākļos un represēto rakstnieku dzīves un daiļrades pētniecību, kā arī par oriģināliem enciklopēdiskiem segvārdu un segburtu pētījumiem (I-II.sēj., 2014, 2016) un Kārļa Skalbes "Mūža raksti" sastādīšanu (kopš 2001. gada 9 sējumi).

LZA HSZN rīkotās sarunas un diskusijas

16. februārī Rīgas pilī notika LZA un Valsts prezidenta kancelejas kopīgi rīkota starptautiska zinātniska konference "Latvijas Republikas Satversmei 100". Kā konferences goda viesis referātu lasīja Vācijas prezidents Franks Valters Šteinmeiers (*H. E. Dr. Frank-Walter Steinmeier*). Konferencē ar ziņojumiem uzstājās Valsts prezidents Egils Levits, LZA prezidents *Dr.habil. chem.* Ivars Kalviņš, konferences organizācijas komisijas priekšsēdētājs, LZA HSZN priekšsēdētājs *Dr. hist.* Guntis Zemītis un Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietnieks Aldis Laviņš. Konferenci moderēja *Dr.iur.* Edvīns Danovskis, noslēguma secinājumus sniedza LZA korespondētājlocekle *Dr.iur.* Sanita Osipova. Referentu vidū bija arī LU profesors *Dr. iur.* Jānis Lazdiņš, Lietuvas

Vītauta Lielā universitātes Juridiskās fakultātes dekāns *Dr. iur.* Daiņus Žalims (*Dainius Žalimas*), Jagaiļa Universitātes profesors *Dr. hab.* Tomašs Pudlockis (*Tomasz Pudlocki*), Tallinas Universitātes profesors *Dr. iur.* Pēters Jervelaidis (*Peeter Järvelaid*), LZA īstenais loceklis *Dr. hist.* Ēriks Jēkabsons, LZA īstenais loceklis *Dr. habil. sc. pol., Dr. iur.* Tālavs Jundzis, asociētā profesore *Dr. iur.* Irēna Kucina, LZA korespondētājlocekle *Ph. D.* Ineta Ziemele, LZA korespondētājloceklis *Dr. iur.* Ringolds Balodis un *Dr. iur.* Jānis Pleps. Konferences goda viesis Vācijas prezidents F. V. Šteinmeiers nolasija referātu “Kopējo konstitucionālo tradīciju atziņas demokrātiskai un brīvai Eiropai”.

5. maijā HSZN organizēja tikšanos ar LR aizsardzības ministra padomnieku militārajos jautājumos ģenerālleitnantu (atv.) Raimonu Graubi un NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centra direktoru Jāni Sārtu. Tikšanās bija paredzēta kā atklāta saruna ar LZA locekļiem par Krievijas īstenoto agresiju Ukrainā.

Sarunas sākumā Raimonds Graube sniedza ieskatu konflikta priekšvēsturē un īsi raksturoja stāvokli Ukrainā pēc vairāk nekā diviem karadarbības mēnešiem.

Abi ievērojamie militārie speciālisti bija vienprātis, ka Krievijai līdz šim nav izdevies sasniegt nevienu no izvirzītajiem stratēģiskajiem mērķiem, turklāt tā ir sagrāvusi vairākus pašas uzturētus mītus, kuriem Krievijas vadība bija noticējusi, – par Rietumu vājumu, par Krievijas varenību, par “nacismu” Ukrainā, par Ukrainas nācīgas neesamību vai, vismaz, sašķeltību.

Runājot par turpmāko notikumu attīstību, speciālisti norādīja, ka kara gaita radikāli nemainīsies arī tad, ja Krievija 9. maijā izsludinās vispārējo mobilizāciju, jo tās labākās un kaujas spējīgākās vienības, ieskaitot Pleskavas divīziju, jau ir smagi cietušas, un zaudējumus nav iespējams līdzvērtīgi aizvietot. Krievija šobrīd nav spējīga īstenot uzbrukumu kādai no NATO dalībvalstīm. Abi speciālisti uzsvēra Ukrainas armijas komandsistēmas, kuru varētu raksturot kā horizontālu, pārākumu pār Krievijas armijas vertikālo. Pirmā apgūta NATO speciālistu vadībā un dod iespēju pieņemt lēmumus operatīvi zemākā, bet karadarbības zonai pietuvinātā līmenī, otrā prasa darbību saskaņošanu ar augstāko vadību.

Atbildot uz jautājumu, vai Ukraina nepieļāva stratēģisku kļūdu, uzticot Mariopoles aizstāvēšanu vienai no savām labākajām vienībām – brigādei “Azov”, kura tagad ir ielenkta un, visticamāk, ies bojā, Sārts salīdzināja šo vienību ar 300 spartiešiem Termopilū aizā – “Azov” kopā ar Ukrainas jūras kājniekiem piesaistīja lielus pretinieka spēkus, kurus varēja izmantot uzbrukumam Kijivai, un ir nodarījusi smagus zaudējumus ienaidniekam. Ukrainas militārie speciālisti turpina apmācības Rietumu instruktoru vadībā, un viņu motivācija nav zemāka kā “Azov” cīnītājiem, kuri, iespējams, neizglābsies, bet kļūs par leģendu.

Abi speciālisti prognozēja Ukrainas uzvaru karā – jautājums tikai, cik drīz un par kādu cenu. Jānis Sārts bija optimistiskāks prognozēs, Raimonds Graube – piesardzīgi optimistisks. Ticams varētu būt 1939.–1940. gada Ziemas kara scenārijs, kad Somija zaudēja daļu teritorijas, bet saglabāja neatkarību un, beidza karu kā uzvarētāja. Upuri gan ir tik smagi, ka joprojām aktuāls ir jautājums, vai ukraiņu nācija būs gatava uz jebkādiem kompromisiem.

7. maijā sadarbībā ar Turaidas muzejrezervātu tika organizēta diskusija par LR Satversmi «Latvijas Satversmei – 100. Latvijas Satversmē iekļautās pamatvērtības».

Diskusija notika Turaidas muzejrezervātā, to translēja tiešsaistē. Skolu vajadzībām sagatavots diskusijas saīsinātais variants, kas pieejams *You Tube*.

Sadarbība ar valsts, pašvaldību un nevalstiskajām organizācijām

18. maijā LZA HSZN priekšsēdētājs Guntis Zemītis pārstāvēja LZA “Sēlijas asociācijas” dibināšanas sapulcē Jaunjelgavā.

G. Zemītis un LZA Lauksaimniecības un meža zinātņu nodaļas vadītāja Baiba Rivža iesaistījušies “Sēlijas asociācijas” darbā, regulāri piedalās tās sanāksmēs tiešsaistēs, sniedzot konsultācijas, veicot SVID analīzi utt.

G. Zemītis piedalījies “Latviešu vēsturisko zemju” likuma iedzīvināšanā un 26. janvārī un 10. novembrī -- LR Pašvaldību savienības rīkotajos semināros Dobelē.

Citi pasākumi

24. martā HSZN priekšsēdētājs G. Zemītis kā apbalvošanas komisijas vadītājs piedalījās Zemgales Latviešu Strēlnieku biedrības organizētā referātu/eseju konkursa “Latviešu strēlnieku mantojums XXI gadsimtā II” uzvarētāju apbalvošanā. Par labāko referātu tika atzīts Aknīstes vidusskolas 10. klases skolnieces Martas Annijas Mažeikas darbs “1920. gada Miera līgums Latvija–Padomju Krievija”, bet par labāko eseju – Aknīstes vidusskolas 5. klases skolnieka Edgara Uljanova darbs “Mans novadnieks Valdemārs Šveiferts – Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris”. G. Zemītis norādīja, ka jauniešu darbi ir svarīgi, lai saglabātu vēsturi nākamajām paaudzēm, tādēļ viņš aicināja arī citus skolēnus pētīt savas dzimtas un Latvijas vēsturi.

7. aprīlī LZA pavasara pilnsapulcē tika sveikti LZA vārdbalvu un jauno zinātnieku balvu laureāti, kā arī LZA Senāta pateicības rakstu ieguvēji.

Dr.sc.soc. Inta Mieriņa saņēma Tālivalža Vilciņa balvu socioloģijā, LZA korespondētājloceklis *Dr.rer.pol.* Arnis Sauka saņēma Kārļa Ulmaņa balvu tautsaimniecībā, *Dr.iur.* Jānis Pleps - Dītriha Andreja Lēbera balvu tiesību zinātnē.

Senāta pateicības rakstus saņēma LZA goda loceklis Vitolds Mašnovskis par kultūras mantojuma saglabāšanai veltītā enciklopēdiskā izdevuma “Muižas Latvijā” IV sējuma sagatavošanu un dizaina aģentūras *DUE* vadītāja Inta Bērente-Strenga par kultūras mantojuma saglabāšanai veltītā enciklopēdiskā izdevuma “Muižas Latvijā” IV sējuma izdošanu.

13. aprīlī HSZN priekšsēdētājs Guntis Zemītis un zinātniskās sekretāres p.i. Vera Hohlova apmeklēja Raiņa un Aspazijas māju, kur notika literatūrzinātnieces, LZA goda doktores *Dr.h.c. philol.* Gundegas Grīnumas priekšlasījums “Cīrihe, 1893. Jāņa Pliekšāna [ne]satikšanās ar māsu Doru un cita satikšanās, kura izmainīja viņa dzīvi”. Šis priekšlasījums aizsāka lasījumu ciklu “Cīrihe Aspazijas un Raiņa paralēlajos dzīvesstāstos”.

G. Grīnuma dedzīgi dalījās ar pētījumos iegūto informāciju, liecībām un atklājumiem, klausītājus pārņēma viņas aizrautīgais stāstījums. Uztveri par tā laika notikumiem paspilgtināja ilustrācijas ar Latvijas un Šveices arhīvos un muzejos, kā arī lauka pētījumos iegūtiem unikāliem dokumentiem un fotomateriāliem.

19. aprīlī G. Zemītis un V. Hohlova tika ielūgti uz LZA Goda locekļa Rīgas arhibīskapa Zbigņeva Stankeviča grāmatas “*Quo vadis, Rietumu pasaule?*” atklāšanu, kas notika Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Ziedoņa zālē. Iesākumā autors dalījās ar grāmatas tapšanas ideju un procesu. Atklāšanā uzstājās arī grāmatas ievadvārdu autors LZA prezidents *Dr.chem.* Ivars Kalviņš, ievadesejas autore LZA īstenā locekle *Dr.habil.phil.* Maija Kūle, anotāciju autori LZA viceprezidents *Dr.habil.art.* Ojārs Spārītis un LZA īstenā locekle *Dr.oec.* Raita Karnīte.

21. aprīlī HSZN priekšsēdētājs G. Zemītis piedalījās LU Akadēmiskajā bibliotēkā izvietotās izstādes “Eksponeētā citādība” atklāšanā. Ceļojošā izstāde veltīta eksotisko etnisko grupu izrādēm Centrālajā un Austrumeiropā laikā no 1850. līdz 1939. gadam. Izstādes kuratori ir Dagnislaivs

Demskis un Dominika Čarņecka no Polijas Zinātņu akadēmijas Arheoloģijas un etnoloģijas institūta. Izstāde tapusi sadarbībā ar LU Latvijas vēstures institūta pētnieci *Dr.hist.* Ilzi Boldāni-Zelenkovu.

12. maijā HSZN priekšsēdētājs G. Zemītis piedalījās Eiropas Komisijas (EK) pārstāvniecības Latvijā organizētajā sarunā “Eiropas vērtības un izaicinājumi šodien”. Saruna notika EK visās dalībvalstīs organizēto atklāto diskusiju ar iedzīvotājiem ciklā un tika rīkota ar mērķi stiprināt saikni ar sabiedrību un uzklaut klātesošo viedokli par Eiropas Savienības dienaskārtības aktualitātēm un Eiropas nākotni. Diskusijā piedalījās EK priekšsēdētājas vietniece vērtību un pārredzamības jautājumos Vera Jourova. Sarunu vadīja žurnālists Gundars Rēders.

13. maijā HSZN priekšsēdētājs G. Zemītis piedalījās LR Tieslietu ministrijas un valdības izveidotās Padomju Sociālistisko Republiku Savienības (PSRS) okupācijas zaudējumu aprēķināšanas komisijas organizētajā starptautiskajā konferencē “Iedomātā savienība: dezinformācijas loma PSRS un Krievijas politikā”. Konferencē mērķis bija analizēt dezinformācijas ietekmi uz sabiedrību pagātnē un mūsdienās, kā arī rast atbildes uz jautājumu, kā mazināt tās ietekmi nākotnē.

Konferencē piedalījās pētnieki, eksperti un politiķi no Latvijas, Lietuvas, Ukrainas, Polijas un Apvienotās Karalistes, uzstājoties ar referātiem un piedaloties paneldiskusijās.

Ministru prezidenta biedrs tieslietu ministrs Jānis Bordāns sacīja: “Konferenci plānojām un sākām organizēt vēl pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā, taču šobrīd, pēc 24. februāra, šī konference iegūst vēl nopietnāku un principiālāku nozīmi. Jau trešo mēnesi notiek Krievijas militārā agresija Ukrainā. Latvija bija okupēta 50 gadus. Abos traģiskajos notikumos agresora galvenais ideoloģiskais ierocis bija un ir dezinformācija. Tā ir ne mazāk postošs ļaunums, jo dezinformācijas ietekmes mazināšana ir cīņa par patiesību.” Dezinformācija ir viens no Krievijas stratēģisko ieroču veidiem līdzās kodolieročiem, tāpēc šobrīd kā vēl nekad ir svarīgi šo tēmu aktualizēt, lai ierobežotu Krievijas izplatītās dezinformācijas postošo ietekmi, uzsvēra J. Bordāns.

Konference notika LNB Ziedoņa zālē, vienlaikus tika nodrošināta tiešraide.

8. septembrī HSZN priekšsēdētājs Guntis Zemītis un zinātniskās sekretāres p.i. Vera Hohlova LU Akadēmiskajā bibliotēkā apsveica arheologu profesoru Latvijas Zinātņu akadēmijas īsteno locekli *Dr.habil.hist.* Andri Cauni ar viņa biobibliogrāfijas iznākšanu.

18. oktobrī Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāts apstiprināja LZA Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas 2022. gada 17. oktobra lēmumu par LZA goda doktora grāda ekonomikā piešķiršanu *Dr.oec.* Džozefam Menakeram (*Joseph Menaker*, ASV).

1. novembrī Guntis Zemītis un Vera Hohlova LZA vārdā sveica Latvijas Bankas 100 gadu jubilejai veltītā zinātniskā izdevuma "LATVIJAS BANKAS VĒSTURE, 1922–1940" autori *Dr.hist.* Inetu Lipšu. Izdevuma zinātniskais redaktors ir profesors LZA īstenais loceklis *Dr.habil.hist.* Aivars Stranga. Grāmata veltīta Latvijas Bankas institucionālajai vēsturei, koncentrējoties uz Latvijas Bankas padomes un valdes darbības atspoguļošanu.

29. novembrī LZA HSZN priekšsēdētājs Guntis Zemītis un LZA īstenā locekle Maija Kūle devās apsveikt Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta vadošo pētnieku, profesoru, Latvijas Zinātņu akadēmijas goda doktoru, valsts emeritēto zinātnieku *Dr.hist.* Leo Dribinu, kuram piešķirts Triju Zvaigžņu ordenis.

HSZN organizētās izstādes LZA

HSZN rūpējās par izstāžu programmu LZA otrā un trešajā stāva izstāžu zālēs. Šajās telpās bija pieejamas šādas izstādes:

- no 26. oktobra līdz 2023. gada janvāra vidum bija apskatāma mākslinieka Zigmunda Šnores gleznu izstāde "Sentimentālais pieskāriens";
- no augusta līdz 21. oktobrim bija apskatāma mākslinieču Guntas Brakovskas un Laines Kainaizes izstāde "Latvijas dižkoki un retie koki". Izstādes idejas autors ir LZA goda doktors Guntis Eniņš;
- no 21. aprīļa līdz 31. maijam bija apskatāma mākslinieces Ērikas Kumerovas gleznu izstāde "CITS PORTĀLS nr.2";
- no 18. janvāra līdz 28. februārim bija apskatāma latviešu mākslinieces Karinē Paronjancas izstāde "Urbānā filozofija".

Apbalvojumi

18. februārī, novērtējot izcilo darbu Latvijas valsts un latviešu tautas labā un sveicot 70 gadu jubilejā, Valsts prezidents Egils Levits piešķīra Valsts prezidenta medaļu dzejniecei, rakstniecei, dramaturģei, nozīmīgai tautas atmodas rosinātājai, LZA goda loceklei **Mārai Zālītei**. Valsts prezidents E. Levits M. Zālītes daudzpusīgo radošo devumu latviešu mūsdienu literatūrā un kultūrā novērtēja kā izcilu.

21. martā Valsts prezidents Egils Levits Rīgas pilī pasniedza Cildinājuma rakstu LZA īstenajai loceklei **Janīnai Kursītei-Pakulei**.

4. aprīlī Valsts prezidents Egils Levits un Ordeņu kapituls, atbilstoši Valsts apbalvojumu likuma 11. pantam, par sevišķiem nopelniem Latvijas valsts labā apbalvoja ar Triju Zvaigžņu ordeni un iecēla par Triju Zvaigžņu ordeņa komandieri Latvijas Universitātes (LU) Juridiskās fakultātes profesori, bijušo Satversmes tiesas priekšsēdētāju, Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) korespondētājloekli *Dr. iur.* **Sanitu Osipovu**.

21. jūnijā LR valdība atbalstīja Izglītības un zinātnes ministrijas ierosinājumu piešķirt Ministru kabineta Atzinības rakstu Latviešu valodas aģentūras direktoram *Dr.habil.philol.* **Jānim Valdmanim** par nozīmīgu ieguldījumu valsts valodas politikas jomas attīstībā, nodrošinot ilgtspējīgu Latviešu valodas aģentūras darbību un popularizējot latviešu valodu ārzemēs. Jānis Valdmanis Latviešu valodas aģentūru vadīja no 2004. gada līdz 2022. gada jūnijam. Viņš ir LU emeritētais profesors un LZA korespondētājloeklis.

7. oktobrī Latvijas Republikas Saeimā, vērtējot Baltijas Asamblejas balvas kandidātus, starptautiska žūrija lēma 2022. gada balvu zinātnē piešķirt **Gustavam Strengam, Andrim Levānam, Renātei Bergai un Laurai Kreigerei-Liepiņai** par kolektīvo monogrāfiju "Rīgas jezuītu kolēģijas grāmatu krājuma (1583-1621) katalogs. Krājuma vēsture un rekonstrukcija". Pieteikumu nominācijai zinātnē Baltijas Asamblejas balvas žūrijas komisijai iesniedza Latvijas Zinātņu akadēmijas Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa.

18. oktobrī LR valdība atbalstīja Ministru kabineta Atzinības raksta piešķiršanu diviem nodaļas locekļiem: Latvijas Universitātes profesoram, LZA īstenajam loceklim, vēstures zinātņu doktoram **Ērikam Jēkabsonam** par nozīmīgu ieguldījumu Austrumeiropas jauno un jaunāko laiku vēstures

pētniecībā un Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenajai loceklei, literatūrzinātniecei, profesorei un filoloģijas doktorei **Janīnai Kursītei-Pakulei** par nozīmīgu ieguldījumu latviešu folkloras, mitoloģijas, valodas un novadu specifikas pētniecībā un popularizēšanā, latviskās identitātes stiprināšanā un kultūras un filoloģijas profesionāļu izaugsmē.

17. oktobrī Valsts prezidents Egils Levits un Ordeņu kapituls nolēma par sevišķiem nopelniem Latvijas valsts labā apbalvot ar Atzinības krustu un iecelt par Atzinības krusta komandieri ilggadējo bijušo Latviešu valodas aģentūras direktoru, Latvijas Universitātes emeritēto profesoru, Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājloekli *Dr. habil. philol.* **Jāni Valdmani**.

Valsts prezidents Egils Levits un Ordeņu kapituls nolēma par sevišķiem nopelniem Latvijas valsts labā apbalvot ar Triju Zvaigžņu ordeni un iecelt par Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieku Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta vadošo pētnieku, profesoru, Latvijas Zinātņu akadēmijas goda doktoru, valsts emeritēto zinātnieku *Dr. hist.* **Leo Dribinu** un literatūrzinātnieku, Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta vadošo pētnieku, Liepājas Universitātes profesoru, Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmiķi *Dr. habil. philol.* **Benediktu Kalnaču**.

27. oktobrī Valsts prezidents Egils Levits pasniedza Cildinājuma rakstu mākslas vēsturniekam, Latvijas Zinātņu akadēmijas goda loceklim *Dr. habil. art.* **Eduardam Kļaviņam** par nozīmīgo ieguldījumu Latvijas kultūrā.

LZA HSZN priekšsēdētājs *Dr. hist.* Guntis Zemītis

LZA HSZN zinātniskās sekretāres p.i. *Mg. iur.* Vera Hohlova